

Pomníky lidské vynalézavosti

POZAPOMENUTÝ SVĚT V EXPOZICÍCH TECHNICKÝCH MUZEÍ

Patří už k zástupcům druhu Homo sapiens, že si od pradávna usnadňovali práci nejrůznějšími technickými zlepšováky. Zlom nastal na přelomu 18. a 19. století, kdy postupy používané celá staletí smetla vědeckotechnická revoluce. Převratné vynálezy, které tehdy přinesla, už jsou dnes součástí historie. Slavnou dobu jejich rozkvětu, to, co jim předcházelo i co je následovalo, si lze ale připomenout v některém z technických muzeí.

Papírové Losiny

Podle některých historických výzkumů se výroba papíru dostala na evropský kontinent díky Arabům někdy v 11. – 12. století, i když Číňané, Korejci či Japonci vyráběli papír už v 7. století našeho letopočtu.

Základem výroby ve Velkých Losinách se v letech 1591 – 1596 stala přestavba obilního mlýna na vrchnostenskou papírnu, což, jak se později ukázalo, byl od pánů ze Žerotína dobrý obchodní tah. Podobných provozů fungovaly v českých zemích v 17. století asi dvě desítky. O dvě století později ale manu-fakturní výroby papíru zanikají, neboť je začíná vytlačovat strojní průmyslová papírenská výroba.

Na velké mapě Evropy umístěné v muzeu papíru to demonstrují rozsvěčující se žárovky v místech jednotlivých ručních papíren. Poslední cvaknutí a uprostřed mapy zůstane svítit osamělá bludička – papírna ve Velkých Losinách. Všechny ostatní zmizely v propadlišti dějin. Velkolosinskou papírnu pomohl udržet při životě víceméně náhodný objev vynikajících filtračních vlastností ručního papíru.

Současná muzejní expozice sleduje historii papírenské výroby od kusů ručního papíru z Japonska, přes ukázky „papírů“ z papyru či jemně vydělaných kůží, až po model papírenské stoupy, která sloužila ke zpracování vláken rozmáčených textilií. Z toho je patrné, že zdejší papír není z dřevité štěpky, jako to bývá v případě technicky vyráběného papíru.

Dalším podstatným technologickým rozdílem mezi strojírenskou a ruční výrobou je to, že zatímco papírenský stroj dělá celé kotouče papíru, při ruční produkci se vyrábí každý arch zvlášť. Postup nejdříve zhlédnete ve filmové zkratce promítané v muzeu, potom i na vlastní oči během prohlídky.

Zaměstnanci papírny ponoří síta o velikosti požadovaného formátu papíru do papírenské emulze a zkušeným pohybem hmotu rovnoměrně rozprostou po celé ploše síta.

Chce to cvik, zkušenost a praxi. Většina vody vykape či se opatrně vylíje přes okraj síta, zbytek se musí vsáknout do k tomu určených látek. Papír se pak obrací a suší. Takto vyrobené archy se od strojově produkovaného papíru liší zejména savostí (ručně „lakovaný křídák“ uděláte jen stěží) a také gramáží.

Celková roční produkce ručního papíru ve Velkých Losinách je okolo 10 tun, které vyrobí zdejších zhruba 30 zaměstnanců. V roce 2002 byla papírna vyhlášena národní kulturní památkou. →

Velkolosinská papírna vyrobí pouze 10 tun ručního papíru ročně. Využívá se výhradně k tisku prestižních publikací a pozvánek.